

Till de svenska EU-parlamentarikerna!

Imorgon den 10 mars kommer en viktig rapport om AI och upphovsrätt upp för omröstning i plenum i EU-parlamentet. Rapporten välkomnas av Sveriges yrkesverksamma kulturskapare och deras företrädare i KLYS, och vi uppmanar er att stödja den.

KLYS utgör en samlad röst för Sveriges kulturskapare och företräder genom våra 14 medlemsorganisationer nästan 30.000 upphovspersoner och utövande konstnärer inom områdena bild/form, musik, scen/film och litteratur/journalistik.

AI-utvecklingen innebär stora möjligheter för kultur- och mediesektorn och ger yrkesverksamma kulturskapare användbara verktyg i sitt konstnärliga och kreativa arbete. Men den innebär samtidigt stora utmaningar för dessa yrkesgrupper, särskilt på grund av utvecklingen av generativ AI. Det handlar dels om att arbets- och uppdrags-tillfällen försvinner, dels om uteblivna tillstånd från och ersättningar till kulturskapare för det omfattande olovliga utnyttjande som sker av deras upphovsrättsskyddade verk och prestationer vid träning av AI-modeller.

Axel Voss rapport *Copyright and Generative Artificial Intelligence – Opportunities and challenges* behandlar hur generativ AI påverkar upphovsrätten och de kulturella och kreativa branscherna samt hur EU bör gå vidare politiskt. I rapporten tydliggörs kulturskapares rättigheter när det gäller t ex ersättning och transparens och att upphovsrätten måste respekteras vid utvecklingen av generativ AI.

I rapporten vill KLYS särskilt lyfta fram:

- Kravet på att AI-företag ska vara transparenta om vilka upphovsrättsskyddade verk/prestationer som används för att träna AI-modeller. Utan transparens kan kulturskapare inte veta om deras arbetsresultat används och det blir svårare att kräva ersättning för användningen.
- Att kulturskapare ska få rimlig ersättning när deras arbetsresultat används av generativ AI. Detta är en central fråga för kulturskapares försörjning och konstnärliga frihet, och en förutsättning för nytt skapande och återväxt.
- Att rättighetshavare ska kunna förhindra att deras arbetsresultat används för AI-träning, det vill säga "opt-out" från AI-träning. Detta ger kulturskapare kontroll över det som skapas.

- Att EU ska främja kollektiva licens- och ersättningsmodeller för AI-träning. Kollektiv förvaltning är ofta den enda realistiska vägen till ersättning.
- Att en global engångslicens eller schablonersättning avvisas. En sådan modell skulle riskera att undervärdera kulturskaparnas arbete.
- Att EU:s upphovsrätt ska gälla för alla AI-system som används på EU-marknaden, oavsett var de tränats. Detta för att undvika att AI-bolag kringgår EU:s regler genom AI-träning utanför EU.
- Att innehåll som helt skapats av AI inte bör få upphovsrättsligt skydd i syfte att skydda upphovsrättens koppling till mänskligt skapande.

Dessa punkter utgör förutsättningar för en sund och hållbar utveckling av de kulturella och kreativa branscherna i såväl Sverige som Europa, där en stark och självständig kulturskaparkår bidrar till att säkerställa kulturell mångfald och konstnärlig frihet.

I Sverige har regeringen nyligen presenterat sin nationella AI-strategi som - när det gäller synen på upphovsrätt - ligger i linje med den aktuella EU-parlamentsrapporten. Innehållet i rapporten kommer också att bli ett viktigt underlag för den utvärdering av EU:s upphovsrättsdirektiv (det så kallade DSM-direktivet från 2019), som ska äga rum under 2026.

För KLYS

Ulrica Källén
Verksamhetschef KLYS

Stockholm den 9 mars 2026

KLYS – EN SAMLAD RÖST FÖR SVERIGES KULTURSKAPARE

Sveriges Författarförbund, Dramatikerförbundet, Svenska Journalistförbundet, Läromedelsförfattarna, Konstnärernas Riksorganisation,
Svenska Tecknare, Svenska Fotografers Förbund, Föreningen Svenska Tonsättare, SKAP, Federationen Svenska Musiker,
Fackförbundet Scen & Film, Sveriges Scenkonstregissörer, Oberoende Filmares Förbund, Unionen- fackklubben vid SR, SVT och UR